

Nekoliko napomena na rubu novog, popravljenog, izdanja *Dokumenata Drugoga vatikanskog koncila* i samog Koncila

Aldo STARIĆ
Kršćanska sadašnjost,
Ulica grada Vukovara 271, 10 000 Zagreb

O novom izdanju *Dokumenata*

1) Moglo bi se postaviti pitanje: Zašto »popravljeno« izdanje *Dokumenata*? Odgovor bi mogao biti dosta jednostavan: svaki je prijevod već svojevrsna interpretacija; od prvog izdanja *Dokumenata* pa do ovog sedmog izdanja došli smo – zahvaljujući komentarima *Dokumenata* – do boljeg uvida u pojedine izričaje pa i veće cjeline koncilskih tekstova; doduše, koliko se to dogodilo kod nas trebamo zahvaliti komentarima na stranim jezicima jer, nažalost, mi na hrvatskom jeziku još uvijek nemamo – usprkos nekim projektima pa i pokušajima – cjelovit komentar svih dokumenata Koncila.

Dapače, može se predvidjeti da će i ubuduće nastajati neka nova »popravljena« izdanja *Dokumenata*, osobito stoga što su u međuvremenu izdana *Acta Synodalia* Drugoga vatikanskog koncila koja sadrže već sve prijedloge biskupa u vezi s budućim Koncilom, a onda, pogotovo, intervencije biskupa na samom Koncilu kao i prijedloge novih rješenja u odnosu na predlagane konačne tekstove pojedinih dokumenata.

Ovdje je već prof. Tanjić spomenuo više interpretacija i pokušaja boljeg prijevoda nekih izraza i formulacija ponuđenih u ovom »popravljenom« hrvatskom prijevodu *Dokumenata*. Da bih to nekako potvrdio, naveo bih i ja samo dva kratka primjera u dokumentu *Lumen gentium*: a) U LG 10 govori se o *zajedničkom* (commune) svećeništvu naroda Božjega. Sada je to tako prevedeno u ovom novom izdanju *Dokumenata*, dok je u prijašnjem izdanju stajalo »opće«

svećeništvo jer se tako obično i inače govorilo. No u međuvremenu su interpretacije tog koncilskog teksta pokazale da se o tome ozbiljno raspravljalo na samom Koncilu, a onda i usvojilo u konačnom tekstu jer je iza toga stajala spoznaja o temeljnom jedinstvu svih članova Crkve ne isključujući time da u toj istoj Crkvi postoji i *hijerarhijsko* svećeništvo određenih službenika jednog te istog naroda Božjeg ... b) Drugi je primjer naslov prvoga poglavlja iste Konstitucije o Crkvi: latinski je tekst naslovljen »De Ecclesiae Mysterio«, a hrvatski prijevod u dosadašnjim izdanjima glasi »Otajstvo Crkve«. I u novom, popravljenom izdanju jednako glasi hrvatski prijevod iako su interpretacije teksta u međuvremenu pojasnile da je u latinskom izvorniku riječ »Ecclesia« zapravo tzv. *epegegetski* genitiv, tj. smisao je sljedeći: Crkva kao otajstvo (ili, npr., Crkva – Otajstvo) što ipak daje bar drukčiji naglasak nego prijevod »Otajstvo Crkve« (samo usput neka bude rečeno da, npr., drugo poglavlje tog dokumenta u dosadašnjem i sadašnjem prijevodu s pravom nosi naslov »Božji narod« što zapravo podrazumijeva da je riječ o Crkvi *kao* Božjem narodu). No, i u ovom je »popravljenom izdanju« naslov prvoga poglavlja Konstitucije ostao »Otajstvo Crkve«, ali zato su »krivi« jezikoslovci ... Spomenuo sam ova dva primjera samo zato da bude jasno kako je »dotjerivanje« prijevoda potreban postupak pa će vjerojatno i u budućnosti trebati tražiti još primjerenije izraze, odnosno prijevode *Dokumenata* (jasno, ako Drugi vatikanski koncil ne bude sasvim marginaliziran – koja opasnost nije baš isključena!).

2) Jasno, i *Dokumente* Drugoga vatikanskog koncila nije dovoljno samo dobro prevesti nego ih je potrebno i interpretirati. I tu, prema mom mišljenju, dolazimo na vrlo sklizak teren, ali i vrlo težak, pa je na to teško i ovom slučaju reći sasvim primjereni i konačni riječ. Ovdje je bilo rečeno (kard. Bozanić) da je potrebna »hermeneutika kontinuiteta« što nije upitno. Međutim, spomenuo bih i tvrdnju biskupa Šaška koji je rekao da ne smijemo, npr., jednostavno poistovjećivati Koncil u Tridentu i tridentinizam (biskup je konkretno govorio o liturgiji, ali isto vrijedi i za ostale teme Koncila u Tridentu!); drugim riječima, i za Drugi vatikanski koncil presudno je kako će biti tumačen. (Odnosno, mogli bismo reći »proveden«, ali ne smijemo pri tome misliti samo na liturgijske obrede i propise!) Što se tiče tzv. »provedbe« i Drugoga vatikanskog koncila uobičajeno je i ispravno govoriti i o »slovu« i o »duhu« i tog Koncila; to je načelo općeprihvaćeno, ali, valjda smo svi svjesni, i vrlo komplicirano što se tijekom povijesti Crkve pokazalo u »provedbi« baš svih koncila! Ne ulazeći u to teško pitanje podsjetio bih samo na novovjeke rasprave o tzv. »hermeneutskom krugu« što u velikoj mjeri zapravo želi šire, a možda i studioznije, raščlaniti već poznato skolastičko načelo: »Quidquid recipitur per modum re-

cipientis recipitur«, tj. interpretator je (i njegovo shvaćanje) presudan za samu interpretaciju, npr. *Dokumenata* Drugoga vatikanskog koncila. Dakle, želim reći da je izrazito važno ne samo »provesti« Drugi vatikanski koncil nego i *tko* ga provodi. Načelno, da ne bi sve palo na stalne »službenike« (da ne kažem, djelatnike) crkvenih institucija, pokušalo se nakon Koncila uključiti i biskupe s »terena« u razna povjerenstva, pa je u tom smislu uspostavljena i »biskupska sinoda« – ali teško je reći kako to ide u praksi jer se »biskupi s terena« ipak prvenstveno, često s mnogo muke, posvećuju svojem »terenu« pa onda mnogo toga padne na one koje sam maloprije nazvao »stalnim djelatnicima«.

Što se tiče Drugoga vatikanskog koncila na razini »provedbenih« dokumenata spomenuo bih *Rimski misal* (i ostale »redove« za pojedine sakramente), *Zakonik kanonskoga prava* i *Katekizam*. Ako to usporedimo s vremenom poslije Tridenta, čini mi se kako nije zanemarivo da su »provedbeni« dokumenti tada imali sljedeći redoslijed: *Misal*, *Katekizam*, onda, i to tek 1917., *Zakonik*.

O samom Drugom vatikanskom koncilu

Ovdje bih rekao također samo nekoliko napomena.

1) Drugi se vatikanski koncil dogodio u određenom ozračju. Mnogi danas spominju »optimizam« osobito tzv. Zapada, tj. bilo je to vrijeme napretka pa onda i (materijalnog) blagostanja, a čemu se trebalo dodati da su i na samom Koncilu glavni ton davali biskupi i teolozi iz tih područja. No ne treba zaboraviti da je onda postojao i »drugi« i »treći« svijet, odnosno biskupi iz tih područja koji baš nisu imali neki izrazit utjecaj ni na Koncilu; nešto su ipak uspjeli, kako neki kažu, »progurati« u *Dokumente* (npr. »opcija za siromahe« Južne Amerike, ali nitko nije uspio progurati »opciju (Crkve) za siromaštvo«!). No bar će donekle »drugi« i »treći« svijet poslije Koncila uspjeti »nametnuti« neke teme i to, kako oni kažu, na temelju *duha* Koncila (ako im već »slovo« nije dalo taj »temelj«!).

2) Mnogo se odmah nakon Koncila isticalo kako taj Koncil nije htio biti »doktrinalni« nego »pastoralni«. To baš nije sretno oponiranje; naime, Koncil nije bio koncil (dogmatskih) »definicija«, ali je i u smislu vjere iznio na vidjelo »staro i novo« pa je i svojim sadržajem – izdašan i zato i može biti trajno nadahnuće. U kontekstu toga može se još ponovno naglasiti da je i Drugi vatikanski koncil sasvim u kontinuitetu s čitavom tradicijom Crkve. Kard. Garrone to je rekao na sljedeći način: »Crkva je na Drugome vatikanskom koncilu *spoznala* ono što je oduvijek *znala*.« Međutim, kada se ističe da je taj Koncil htio biti »pastoralni« – to je opravdano ako se pojam »pastoralno« pokuša što obu-

hvatnije shvatiti. Ja bih to rekao na sljedeći način: Koncil je htio *obnoviti* Crkvu (kako je već spomenuo kard. Bozanić) u smislu punijeg života iz vjere (posebno konstitucijom *Lumen gentium*). No, sve to i sa svrhom da bi bila prisutna u *današnjem* svijetu (»u svijetu iako ne od svijeta!«). Ta, kako češće kažemo, *misija* se Crkve ne može (pa tako to nije mogao ni Koncil!) unaprijed odrediti receptima i zato moramo govoriti o *duhu* Drugoga vatikanskog koncila koji će onda imati u određenim instancijama i okolnostima svoje konkretne oblike, postupke, traženja, nekada uspjele, a nekad manje uspjele poteze i iskorake. Čini se kako pritom treba naglasiti da je svijet (recimo današnji) jedan određeni svijet i Crkva je dobila svoju misiju ma kakav taj svijet bio.

3) Još bih htio samo reći da je i Drugi vatikanski koncil, među ostalim, bio koncil koji je mnoge (osobito u Crkvi) zbunio. No, nije pitanje bi li Crkva bila »smirenija« da nije bilo Koncila nego bi li bila *življa*; bilo je i bit će o tome različitih procjena. Spomenuo bih u ovom kontekstu papu Pavla VI. Svi mu priznaju da je upravo magistralno završio Drugi vatikanski koncil i donio prve »provedbene« dokumente (ne samo s obzirom na liturgiju nego i s obzirom na »ideju« Koncila!), ali jedno su ga vrijeme mnogi doživljavali kao »zbunjenog« (pa i umornog) kada je vidio (ili, još bolje, kada su ga neki pokušavali uvjeriti) da se Crkva u to vrijeme – reći ćemo blago: raslojavala – sve do toga da su neki *organizirano* osporavali Koncil pa i baš Koncilu pripisivali neke »nemire« u Crkvi. Stvarno je teško kada čovjek posumnja ili ga drugi sile da posumnja u svoje ideale!

Zaključak

Što se tiče ovog »popravljenog« izdanja *Dokumenata* Drugoga vatikanskog koncila treba reći da je ovo zadnje izdanje »dopunjeno« s više, recimo, kazala, što sve pomaže lakšem čitanju samih *Dokumenata*. No, u to se možete sami uvjeriti ako ih uzmete u ruke i bar prelistate.

Inače, pridružujem se zahvalama koje su ovdje već opetovane, a upućene su prof. Stjepanu Kušaru. Trebalo bi spomenuti i još neke koji su bar djelomično pridonijeli ovom izdanju, a spominju se u »riječi izdavača«. Posebno bih istaknuo mr. sc. Stjepana Brebrića, zamjenika glavnog urednika Kršćanske sadašnjosti, koji je izvršno vodio posao ovog izdanja u svim fazama pripremanja *Dokumenata* Drugoga vatikanskog koncila. Hvala i upravi Kršćanske sadašnjosti koja je za ovo izdanje uložila nemala sredstva; neka im bude sretno i u plasiranju ovog djela na tržište.